

Half – eind mei

Orchideeën in het Gerendal

In het Zuid-Limburgse Gerendal, het beroemdste bloemendal van Nederland, kunt u op zoek gaan naar wilde orchideeën. Op het juiste moment en met een scherp oog ziet u hier zo'n tien soorten die in Nederland (zeer) zeldzaam zijn. Niets gezien? Dan is de 'orchideeëntuin' er nog, die door Staatsbosbeheer is aangelegd als orchideeënreservaat. Maar het Gerendal biedt meer dan alleen orchideeën, zoals uitgestrekte hellingbossen, levendbarende hagedissen en het vrolijke lentelied van de geelgors.

Amfibieën

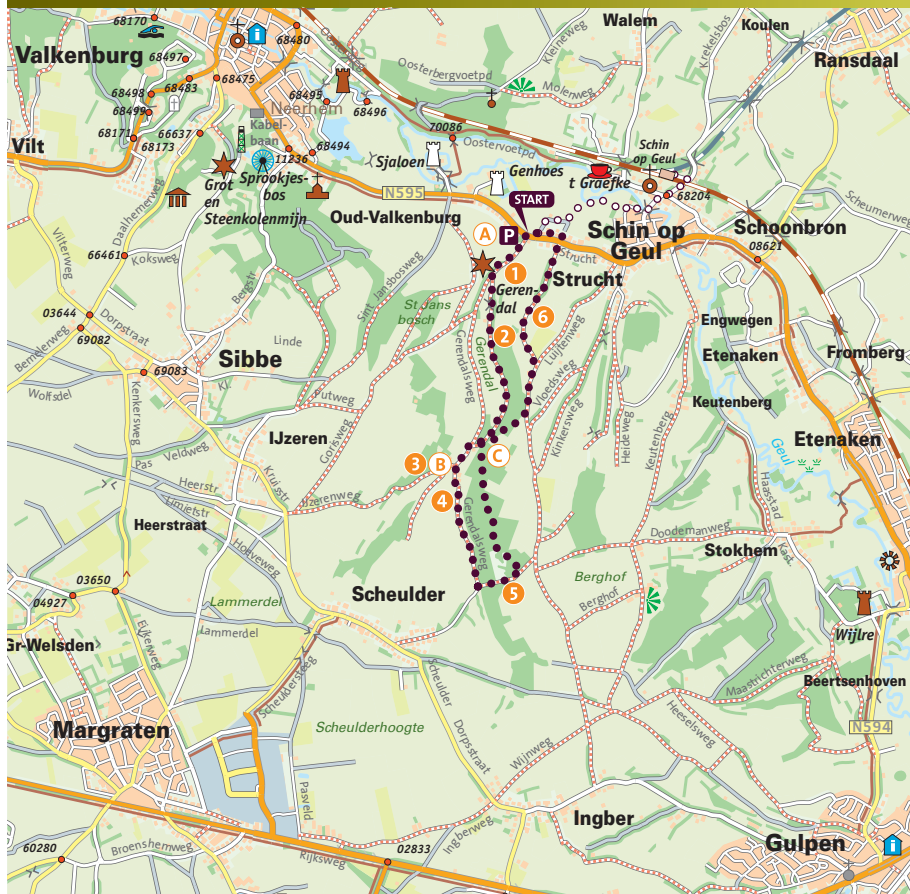
In de droge valleien van het Gerendal werden vroeger drinkpoelen voor het vee aangelegd, maar die zijn in de loop der tijd in onbruik geraakt en grotendeels verdwenen. Staatsbosbeheer heeft hier inmiddels amfibieënpoe- len aangelegd of hersteld, want amfibieën zijn voor hun voortbestaan afhankelijk van poelen met zachtglooiende oevers en ondiep water. Ze leggen hun eitjes in het vroege voorjaar in het ondiepe water vlak bij de oever, dat lekker snel wordt opgewarmd door de zon. Warmte is immers onontbeerlijk voor de ontwikkeling van de eitjes en later de larven. De zeldzame vroedmeesterpad en de geel- buikvuurpad komen in het Gerendal voor. Maar ook de gewone kikker, de kamsalamander, verschillende libellen- soorten en de watertor.

1 Vanaf de parkeerplaats volgt u het 3 km lange **Ge- rendal** tot aan het boven- einde. Het is een droogdal, zonder riviertje, ontstaan door de afstroming van smeltwater in de ijstijd. Op z'n Limburgs heet zo'n droog- dal een grubbe. De bodem bestaat uit kalksteen, ooit gevormd uit sediment van grote hoeveelheden schelp- en schaaldieren in een ondiepe zee. Het landschap is een mozaïek van bos, kalk- grasland en akkers. Kalkgras- landen komen weinig voor in ons land en zijn rijk aan bijzondere, vooral warmte- en lichtminnende planten. Het ecosysteem wordt zo veel mogelijk op natuurlijke wijze in stand gehouden door een uitgekiend systeem van hooien en beweiding. Er graast een kudde mergel- landschappen, een ras dat hier van oudsher thuishoort.

2 U volgt een prachtig paadje langs de bosrand. Links op de steile wand groeit het **hellingbos Genhoes**. Een loofbos met soorten als zoete kers, zo- mer- en wintereik, beuk, linde, haagbeuk en lijsterbes. Struiken als wilde mispel, kardinaalsmuts en vlier en de 'lianen' van bosrank en kam- perfoelie geven het bos een wild aanzien. Dit hellingbos was te steil voor landbouw en is daardoor behouden gebleven. Wel leverde het op beperkte schaal hakhout. Elk jaar werd een klein stuk 'ge- riefhout' gekapt dat gebruikt werd voor stelen van gereed- schap en als brandhout. Vandaar de naam 'gerief'. Tegenwoordig wordt dit kap- pen voortgezet, zodat een licht en gevarieerd bos ont- staat met bijzondere plan- ten. In het voorjaar groeien op de kalkrijke grond bosane-

moon, gevlekte aronskelk, duizendguldenkruid, diverse orchideeënsoorten en het sterk geurende daslook. Van de orchideeën kunt u aan de bosrand mannetjesorchis, bosorchis, purperorchis (bruine orchis), bergnachtor- chis en hondskruid aantref- fen. Aan de rand van het bos laat de geelgors zich regel- matig horen. Dit vogeltje herkent u aan zijn liedje, dat lijkt op de vijfde symfonie van Beethoven.

3 Midden in het prachtige Gerendal ligt de **Orchidee- entuin**. Geen aangelegde tuin, maar een natuurlijke grashelling op een heuvel, die in 1958 als reservaat voor orchideeën in gebruik werd genomen. In de eerste jaren zijn zeldzame orchideeën uit de omgeving overgebracht naar de tuin, maar de meeste planten hebben zich er

Afstand
6 km, ca. 1,5 uur

Startpunt
P begin Gerendal

Bewegwijzering
Routebeschrijving en bewegwijzering met rode paaltjes.

Parkeren
P begin Gerendalsweg, 6305 Schin op Geul (afslag provinciale weg N595, tus-

sen Valkenburg en Schin op Geul).

OV
Trein naar Schin op Geul. Van station via Baanweg, Vinkenbergstraat, Tolhuisstraat, Mauritiussingel, Beemdenvoetpad en Veeweg naar startpunt (ca. 20 min.).

Honden
Aangelijnd welkom

Landschapstype
Bos, weide/akkerland

Bijzonderheden
Let op: orchideeën spotten dient u in dit natuurreserveaat te doen vanaf de paden: de weilanden en kalkgrashellingen zijn niet vrij toegankelijk. Uiteraard is het verboden om deze beschermde bloemen te plukken. Orchideeëntuin open: mei-juni, 10-17 uur, toegang gratis.

spontaan gevestigd. De tuin geeft een goed beeld van de zeldzame flora die in het dal voorkomt. In mei en juni bloeien hier wel vijftien soorten orchideeën. Vrijwilliger Theo Raedts noemt moeiteloos alle soorten die zich in het Gerendal gevestigd hebben: mannetjesorchis, muggenorchis, bosorchis, purperorchis (bruine orchis), bergnactorchis, groene nactorchis, welriekende orchis, keverorchis, hondskruid, poppenorchis, breedbladige wespenorchis, soldaatje, aapjesorchis, harlekijn en nog wat kruisingen. Enkele soorten, zoals de mannetjesorchis, bloeien al begin mei; de meeste andere soorten staan de tweede helft van mei en begin juni in volle bloei. Veel bloemen zijn te zien vanaf de wandelpaden die de tuin doorkruisen; bij enkele planten staan bordjes met namen. Er groeien niet alleen orchideeën, maar ook zeldzame planten waaronder de wilde akelei en de klavervreter, een parasitaire plant die zelf geen bladgroen heeft en zijn voeding haalt uit andere planten, in dit geval de klaver.

4 Voorbij de schaapskooi ligt aan de linkerhand een **kalkgrasland** dat vol staat met orchideeën. Deze kalkgraslanden zijn vanwege hun zeldzaamheid en kwetsbaarheid niet vrij toegankelijk,

Graanvelden op het Plateau van Margraten

maar vanaf het pad zijn de planten goed te herkennen. Na de bloei, in augustus, worden de weiden gemaaid en wordt het hooi afgevoerd. Hierdoor krijgt struikvorming geen kans, verschaalt het terrein langzaam en neemt de soortenrijkdom toe. De bloemrijke zonnige graslanden trekken bijen, hommels en vlinders aan die van bloem tot bloem fladderen. Voor de levendbarende hagedis, die insecten eet, is het hier goed toeven. Hij is het beste te observeren als hij een zonnebad neemt.

5 Boven in het Gerendal klimt u naar het **Plateau van Margraten**. Wuivende graanvelden en een weids uitzicht. De akkers waren ooit het leefgebied van de nu zeldzame korenwolf (een veldhamster). Het beestje wordt nog maar op enkele plaatsen in Zuid-Limburg gesignaleerd. De terugweg voert door een dicht gemengd loofbos van eik, beuk, berk en hazelaar.

6 U daalt over de **Heggeweg** af naar Schin op Geul, een onverharde holle weg met opvallend hoge bermen. Holle wegen zijn niet uitgegraven of aangelegd, maar door de uitspoeling van regenwater ontstaan. Paarden en karren diepten in vroeger tijden de weg steeds verder uit, zodat door jarenlang

gebruik een holle weg ontstond. De hoge bermen met bloeiende meidoornstruiken geven het landschap een intiem karakter.

Routebeschrijving

A Loop vanaf de parkeerplaats rechts de *Gerendalsweg* in en na 300 m op eerste splitsing la,

Levendbarende hagedis

De levendbarende hagedis houdt meer van vocht dan andere hagedissensoorten. Daarom is hij te vinden in de vochtige graslanden van het Gerendal. Waarom de mannetjes en de jonge dieren eerder uit hun winterslaap tevoorschijn komen dan de vrouwtjes, is niet bekend. Wellicht heeft het met de productie van de zaadcellen te maken, die waarschijnlijk door de zon bespoedigd wordt. In mei wordt er gepaard, maar de jongen worden pas drie maanden later geboren, verpakt in een doorzichtig vliesje. Omdat het vrouwtje soms wel elf jongen krijgt, is ze in juni en juli heel dik. Hagedissen kijken niet

meer naar hun kroost om als dat eenmaal geboren is. Een hagedisjong moet meteen zelf op jacht naar vliegen, bladluizen, wantsen, spinnen, hooiwagens, cicaden en kortschildkevers.

onverhard pad. Dit pad aan de voet van de hellingbossen ca. 1 km volgen. Aan het einde door draaihekje en ra. Op verharde *Gerendalsweg* la.

ⓑ Ca. 150 m verder bereikt u buurtschap **Gerendal** bij

een driesprong met veldkruis en wegwijzer. (Voor een bezoek aan de orchideeëntuin hier ra.) Op deze driesprong pad in zuidelijke richting nemen, langs gebouw en schaapskooi van Staatsbosbeheer. Vanaf hier rode paaltjes volgen

tot het eindpunt. Route is op enkele punten enigszins onduidelijk: volg dan deze route. Onverharde weg door het Gerendal volgen. Op T-splitsing la pad omhoog door het bos naar een plateau met graanvelden. Bovenaan, zodra schuin rechts Hoeve Berghof in zicht is, eerste bospad la. Slingerend pad door het bos volgen en tweemaal een trappenpad afdalen tot onder in het Gerendal.

ⓒ Op het punt waar u het pad van de heenweg kruist, tweemaal ra, vrijwel direct weer omhoog het bos in. Bovenaan op verharde weg la en volgende driesprong opnieuw la, onverharde *Heggeweg* in, een holle weg die afdaalt naar het Geuldal. Beneden op provinciale weg la terug naar het startpunt.

Ook gezien

Gevlekte aronskelk, wilde akelei, wilde marjolein, wilde mispel, meidoorn, kardinaalsmuts, kamperfoelie, duizendguldenkruid, pad, kamsalamander.

Horeca

Geen